

Nora Goaz Gizonok?

Ementxe, esku artean daukat Iparamerikatik eldu den eskutitz bat. Aspaldidanik barnean nuen bildur-zimiko bat berpiztu dit; amenazo beltz baten arrisku larriak makilkatu dit arima. Ango agintari ezagun batezaz ari da, ta kalean entzun oi diren esamesak aitatzen ditu. Agi denez, orain gobernura igo diren oietatik bat, eta ez edonor, azalkeri utsa omen da. Ala-olako jokabide ta moral baten predikari jatorra; baiña binbitartean bereak bere... Ta ortik jaio zait zalantza: orrelako gizonak agintari-aulkietara jaso ditzaken erria mundu librearen salbabide izan ote liteke gero? Gu guzion galbiderako, Amerika'k makiabelismu geiegi, bere patrika bai maite... Begira Cuba'ra, Guatemala'ra, Iberoamerika osora. Demokrazia protxugarria den bitartean bai... Latiñamerikak, zeukan fede-amifiia galdu du.

Ba-dire bi illabete euskalzale ezagun bat Alemania'tik etorri zaigula. Arranguratsu itzuli da. Gizarte ura sargori omen dago, materialismuz loakarturik. Bizigiro eziñeramana omen da ura. Ta ezin bizirik, dena zokoratu ta Euskalerriratu egin zaigu gure euskalzalea.

Beste lagun batek Erroma'tik idazten zidan: "Demokrazi-gosez gabiltzak, baiña zertarako bear diagu askatasun arraio ori? Emen zebiltzak italiarrok zertarako baliatu ez dakitela."

Munduak norako bat bear du ta orren billa dabil urduri. Kennedy gaztearen inguruan dabiltzan intelektual oietako batek, Schlesinger'ek, galdetu du: "Dalako *confort* ori zabalduagotu dugu. Orretan diardugu aspalditik. Baiña ona gure auzia: Joera orrek izan bear aal du gure gizabide? Txikikeri geiegi ditugu ta nazioak eta gizarteak ez dute izan gidaririk." Ez da aski bapo bizitzea, norabaiterako eragille bat bear da. USA'k ba ote du norako ori?

Demokraziak sortu du edo lezake mistika bat? Au da Sortalde-sartalde arteko prolema garratza. Ori gabe gureak egin du. Munduak mistika bat bear du, ezin-geldi bat. Libertadeak edozertarako

balio du: gorako, beerako ta planto egiteko. Gora-leia ori gabe demokrazia maldan beera doa. Kondairak ez du barkatzen: aurrera edo bide-zokora. Bidea da bizitza, ta bertan inor eser badadi, galdua da; atzetik datorrenak kaminio-ertzera botako du.

Barne-deiari jarrai dezaigun daukagu askatasun-egarria. Au falta bada, zertarako dugu libertadea? Norakorik gabe bagabiltz, zer egin gure askatasunarekin, Kokolopeko zugaztian bapo eseri baiño.

Esaiogun gaztediari komunismua materialista dela, ta purrapurra... Ta zer? Bost ajola zaio berari! "Komunismuak ba-dik maitasun bat ta berarekin ba-zekiagu nora goazen. Zuek ezer maite aal duzue? Nere gaztaroak zuen askatasun denak baiño areago balio dik! Zerbait egin bear diat, zerbait aundirik gizadia aurrera dezadan. Zuek inora joateko gauza aal zerate, ba?" Zer erantzun onela itz egin dezaiguen gazte oni?

Ikusia da, minoriena da beti mistika, *élite* batena, onen agindupean gaiñerakoak artalde baidire. Komunismuak laister irents ez gaitzan, fanatismua bear dugu, maitasun borrokari bat. Esna gaitzate komunismuaren bizi ta lillurak. Mundua *élite* batena izango da, ta onek barnean duen garraz eraberrituko du gizadia. Komunismuaren okerbideak direla-ta, beste gabe, ez dugu aparteko gaztedi ori bere bideetatik alduko. Gure artean, zoritxarrez, komunista direnak *élite* orretatik irtenak dire, ortara iritxi badire, mistika baten atzetik zebiltzalako baita. Idealismua ideiaz ta maitasunez bakarrik suntsi diteke.

Zorionez gure gizarteak ba-du mistika ori, gaztedi osoa —*élitea* kendu ezker—, bere atzetik daramakiena: futbola. Ez daukagu bes-teren billa ibilli bearrik. Zertarako? Futbolista onak ta mutil itzelak dauzkagu, ta ez ditugunean, ekarri ere egiten ditugu... Izan ere, zer egin dezake delako errusitar mamu orrek, onelako morrosko ostikarlariak ditugula?

Maitasunak eta ideiak, maitasunez ta ideiaz garaitzen dire, ta ez zigorrez ta injustiziz. Norberak biotzean maitasunik ez baldin badu, gizarteak ematen dio. Gizartean bere ideiak zabaldu ta ezarri nai ez dituen gizonttoa, itxasertzeko zaborreriaren antzera, beronek erabiliko du altzoan ara ta ona. Morroi edo errege.

Gizarte ta gizonaren arteko borroka onetan norbaitek irabazi bear, gizadia borrokari onenek eramaten baidute berekin. Gure buruak gizarte-txepelkeriari menperatzen badizkiogu, artaldeko auntzik ino-zenak izango gera, ta gidaritzat datorkigun komunismu-artzaiak bere bordara sartuko gaitu.

Ori gerta ez dakigun, ez dugu aski noragabeko askatasun ori. Gizarteari, edo obekiago, gazte-*élite* orri joera bat, jomuga lillura-

garri bat luzatu bear genioke, ta ez zerurako bakarrik, baita mundu onetarako ere. Munduaz aazten bagera, zerurako bidea ere galdu egingo dugu azkenik.

Askatasun-irrika isilarazi diteke nolabait, gizonari idealismu bat ezartzen bazaio. Gizadiaren erdia komunismupean dago. Nola salba dezakegu ori dena? Askatasun-bandera astinduaz? Bai zera! Ondo poliki esan digu Walter Schubart'ek: "Luzaroan oinperatuak izan diren erriek eskubide-sena galdu egiten dute azkenik. Injustizi geiegi eraman dituzte, ta onegatik deretxoaren moral ta bizitz-balioan ez dute federik." Komunismupeko erri oiek eskubidearekiko sinismena galtzen ari dire. Gaiñera, Ungaria'ri eman diogun laguntzak oinbeste kemendu ditu... Askatasun-egarriak ez du mundua askatuko, ez salbatuko, beste zerbaitekiko maitasunak baiño. Zer da bizitza larrugorria, zerbaiterako ez bada? Gizadi erdia komunismupetik gorde edo askatu nai badugu *élite*-gazteari elburu zoragarri bat zor zaio. Maitasun eta ideia zorabioa bear du! Maitasuna! Ezagutu aal duzu arrazoiketa utsez iñora joan edo ezer mogitu duenik?

Ez pentsa, Iparamerikak bere galtzairu trinkoenekin ez gaitu salbatuko. Europa zaarrak —eta berriak— du itza. Guk salbatu bearuko dugu mundua. Gaurko au espiritu-gudua da, ta Amerika ori espirituz ta gogoz urri dabil. Europa da Kristaudiaren muin eta bertotik jaso bearuko da gaurko gizona arrotuko duen legamia.

Kennedy'k zigortu duen amerikar "bapotasunak" ez garamazki iñora, onek sista lozorrarako balio du bakarrik. Tomas'ek Aristotele'kin egin zuena berritatu bear litzake gaur berriro munduarekin, baiña Paulo Donearen sugarrez pizturik. Afrika esnatu da, ta Egala-merika aserre dabil; sendagarri ta asegarriren baten eske datozkigu. Zer eman? Mali lurraldeko Buruzagi batena duzu au: "Teilhard de Chardin'ek esan du gaurko munduak bear duena. Bere mezua espiritu-deia da ta materialismuari gogor egiteko bide bakarra."

Kristianismuak salba gaitzake ta bearuko gaitu; baiña zerbait falta zaigu. Leenik jakintza guzien sintesi bikain bat ta, zer esanik ez, ondoren fanatismo apur bat, ez zaunka egiteko —barka, orretarako ere bai, jendea esna dezagun—, norabaiterako, gorako irrika sortu dezagun. Izan ere goazen bidetik...

Egungo pentsaera ta goseak ain sakonki ezagutzen dituen Charles Moeller'ek esan du: "Giza-baloreak ez ditu kristianismuak gaur bezin urbil iñoiz izan." Au egia bada —ta Moeller ba-da nor gai auezaz jarduteko—, kondairaren aurrean gaurko kristauok erantzukizun berezia dugu, munduaren galera ez baida gure erruz baizik etorriko. Kristianismuak ba-du odol ta surik mundua kiskaltzeko. Materia-mistika baten aurrez-aurre aurkitzen gera ta orrek aurkezten

dizkigun prolema ta galderei erantzun egin bear diegu, borondate onekoak eta betiko urrundu ez zaizkigun oiek gugana ditzagun. Kristauok espirituaren mezulari gera; gere barneak maitasunez suturik, apostolutza berri bati ekin bear diogu, nora dijoan aaztu duen gizartea, gure mezu-lastargia aurretik, zuzen gida dezagun. Noragabeko gaztedi oni itz egin eta entzun dezaiogun, geuganatzan badugu etorkizuna gerea dugu-ta. Azkenean burruka ez da Washington eta Mosku'ren artekoa izango, kristauon ta komunisten aurkakoa baiño. Gure kondaira-une au illunabar edo egunsenti den guk erabaki genezake. Mendi-zulo illunbera edo eguzki-argitara goaz? Ona guk geuk askatu bear dugun arazoa. Oraindik komunismutik libre den gizarte au guganatu ta gizadi onetaz maitasun bidez jabetzen bagera, egun-argitan izango da etorkizuna, Onetarako kristau mogimendu bat sortu bear da: filosofia, mistika ta gudua bear dire.

Filosofia. Gidari bat bear dugulako, norabait ekin bear dugulako ta gure maitasunari asegarriren bat opa diogulako. Komunismuak bere materia-dialektikaz egin duena, Kristianismuak jaiotordu ta berealako mendeetan egin zuen: egia ta pertsuna bakar baten mendean elkartu mundua. Marxismuak dialektika orren inguru-marian tinkatu ditu giza-jakite denak. Arbola orretatik jaso dute eren zorna jakintzaxerto auek eta orreatik dute komunista sorki ta endakiek borrokajario bat. Kristaudia, ordea, ez ote da apur bat atzeratu giza-jakitea burutzean, borobiltzean?

Komunismuak gaurko jakitearen nolabaiteko sintesi bat ba-du. Baiña gutartean ez da oraindik orrelakorik agertu, Teilhard de Chardin'ek bide orretatik ekin badu ere. Eman zitzaizkigun amairugarren gizaldian sistema oiek; gogora Tomas eta Bonabentura. Agian, gaurko lan au ez da gizon bakarrarena, giza-talde batena baiño. Teologia, filosofia, deretxoa, antropologia, biologia, kimika, fisika, astronomia...: guziok elkar-katiatu bear lirake...

Jakite au dena makutsik geldituko zaigu barnean maitasunik ez badu. Mistika bear dugu eginbear ori burutzeko ta buruturik aurrera bultzatzeko. Onetan apika, Augustin Donea litzake eredu. Fanatismutanta batzuk bear dituzte gure biotzak, zartatu ditezten. Taupada epelak ditugu komunismuaren ugoaldea geldierazteko. La Pira'k zerbait erakus lezaiguke. "Sua ekartzera etorri naiz ta zer neri munduari su ematen badiot? Ez naiz pakezale etorri, gudua piztera baizik", esan zigun Berak. Gu, ordea, burutsuago gera ta sua ur epel biurtu dugu gizartean ta, leenagotik oraindik, gure biotzotan. Ideiak ba-dire, sintesiarekin edo ez, baiña dinamita apur bat kolkoratu dezaogun burutapen bakoitzari, ta sar ori dena gizartean; ler dedilla mundua ta gere atzetik danbatakoa entzutean, "or konpon!" guk eta aurrera jo, gibelera begiratzeko, bestela gatz-irudi biur gaitezke-ta.

Gure adimenetan mezu baten eguzkia jeiki dediflean, ta maitasuna biotzetan piztu dakigunean, gu ere irten gaitzke gudu-zelai ta mendietara. Anarteraño, gauden gure etxe-zuloetan. Zertara irten norakorik ez badugu? Zer erakutsi ta zabaldurik ez bada, illunbez inguratuta ta epelkeri burgesez baldin bagoaz? Guk ere ez dugu Kixote'ren illobia aurkituko, oimpean edukita ere, gugandik urrun izango baida, Kaprikornio'ko auzo-inguruetan gutxienez.

Kristau erlijioa ainbeste aaztu duen gizaldi gazteari kristau gizaera, umanismo, argi bat eskeiñi bear diogu. Ta onetarako leenik gizadiaren bideak ezagun eta konpreni. Gizaldiaren biozkadak neurtu gabe, ez genezake bere barnea suma ta ametsak uler. Leenbizi, ba, entzun, ongi entzun.

Igaro mendeetan jainkogabetasuna zen elburu prolematikoa. Orretara iritxi egin bear zen. Gaur ez, Jainkoa da gizarte-era onen arazoa, gaur Beragana iritxi egin bear da. Leen Jainkoa galtzen ziren lanak, gaur Beragana eltzen ditugu izerdiak. Egoera au gora-beera, ba-dut nik kolkoan maitekero loxintxatzen dudan susmo gozoa. Segurki, jainkogabetasun onetatik jaioko da espiritu-zaletasun ernai ta gazte bat. Izan ere, giza-materiazaletasuna azalekoa da, barneak bestelako zerbait eskatzen dio gizonari. Jainkorik ezak, Aren urruti-mifia piztuko du. Komunismua bera ere azkenik Aren billa jarriko da, ta dagoneko ez ote da orretan ari. Gauaren ondotik egunsentia.

Komunismua, ta bereziki, ideialik gabe, oraindik ara ta ona dabilen gaztedia irabaziko badugu, beren arrangura ta egarrien zergatia ta norakoa ulertu bear dire. Ez da aski aurrez-aurre tinko, delako "Anathema sit" ura jaurtitzea. Ez da bidezkoa, konprenigabe edo erdizka egin ondoren ezestea. Kristauak ba-dugu ulertzen eta entzuten ikasi bearrik! Ideiologiak, jokabideak, kezkek, mundu osoa ulertu: au da leenbiziko eginkizuna. Batekoak ta besteak lankide izan gaitzke ta bear dugu. Kristauak erantzukizun gogorra dugu: ideiologien sasipean doan egi-iturri gardena aurkitzea guri dagokigu, ta Jainkoagan fedea sendoki tinkaturik, egin dezakegu au, pentsaeramogimenduak erabat gaizto ta deabru-kume ez direnaren ziurtasuna dugula. Aspaldiko "sic et non" "aut aut" batetik jaioko ziren; baiña gaur bide berriak ere ba-ditugu: "auzo-bitzitza —auzo-lana— elkar-gudua", iru jokaeraok neke-samiñez lortuko ditugu. "Espiritua sugarra da ta ez paper zikin bat. Espiritu-labera urreratzen dena suak jango du; barne-su auk ez dire kanpotiko su batez zokoratu bear: ez geiago inkisiziorik, ez betiko kondenamendurik!"

Elkarrizketak izan bear luke gure mito. Konstantinotar kristauak bere egia maite du, ta berea soillik. Ortik bereala dator istillua ta ezin-ikusia, kristau ori ez baida apostolu utsa baizik. Utsune ta akatsak ikusten ditu ta ongi ikusten, baiña oiek direla-ta, mende osoa

gaitzesten du. Epaille-aulkitik begirutzen dio munduari, ez daki solaskide ta lagun izaten. Ebanjelio-kristauak, ordea, elkarrizketari ekiten dio, Itzaren gizon-egiteak ortara zirikatzen baidu. Konstantinotarrak sinistu bakarrik egiten du, beñola ta nunbait egin zen Gizakundea siñistu, baiña ez du mistikarik. Ebanjelio-kristauak aitzitik: une bakoitzari dagokion Gizakundea berritzen ari da, Ebanjelio ta munduaren artean, elkarte kreatzaille bat nai du. Elkarrizketak alere ez du "amenismurik" esan nai, kritika-maitasunak baiño.

Gaiñera ez da azpikeririk bear. Zubiri filosofilariak esaten zidana datorkit burura: Kristau Filosofitik epaitzen duela esan, eta tomismutik zigortu. Tolesgabetasunez jokatu bear dugu, ta gure adiskideak "aruntzaxeago" iristeko atek zipozki isten dituenan, gogor esan: ez zaizu zillegi! Giza-arrokeri orrekin ez gakizkioko elkarri mintza, "Aruntzaxeagorako" atek zabalik bear ditugu, apriorismuak baztertuta antxe topa baidezakegu gure Jainkoa.

Elkarrizketa au ez da noski kristau guzien egitekoa, ez baiñiñake denak gauza; baiña Elizak sortu egin bear ditu gizon oiek, eta sortuko ditu, gaur iñoiz baiño ugariago.

INTXAUSTI'TAR JOSEBA.

Arantzazu'koa

